

Leder inkomstskillnader till försämrad hälsa för alla?

Författarna till den nya boken: Therese Nilsson, Daniel Waldenström (från Uppsala universitet) och Andreas Bergh.

Foto: Karl Arnberg

I den nyligen utkomna boken "Blir vi sjuka av inkomstskillnader?" gör nationalekonomerna Therese Nilsson, Andreas Bergh och Daniel Waldenström en genomgång av forskningen kring sambanden mellan hälsa och inkomstskillnader. Det visar sig att det – i motsats till vad som närmast varit vedertaget under senare år – inte finns något tydligt samband mellan inkomstjämlighet och ohälsa.

– Det som kommer fram av vår genomgång är istället att det är inkomstens nivå som betyder mest för hälsan, säger Therese Nilsson.

Budskapet att det framförallt är inkomsternas fördelning som spelar en roll för folkhälsan fick stort genomslag för några år sedan med

boken *Jämlikhetsanden*, skriven av den brittiske forskaren och debattören Richard Wilkinson (tillsammans med kollegan Kate Pickett). Enligt denna bok kan ojämlikhet i sig självt leda till att alla medborgare får en sämre hälsa, åtminstone i rika länder, individens inkomstnivå spelar mindre roll. Att det är så skulle bland annat kunna bero på att ojämlikhet skapar social stress och ohälsa när människor jämför sig med varandra, eller att ojämlika samhällen försummar investeringar som främjar hälsan.

Frågan är hur starka bevis det egentligen finns för denna ojämlikhetseffekt.

– Här finns stora metodproblem både med hur man mäter hälsa och hur man mäter ojämlikhet, säger Therese Nilsson. Men det största problemet med många tidigare studier är att man använder aggregatdata, alltså till exempel mått på den genomsnittliga hälsan i Sverige och andra länder, och inte individdata. De samband som

Vinnarna av årets uppsatstävling

Det blev företagsekonomen Anna Björnestål och Jonas Hogener från Ekonomihögskolan i Lund som tog hem förstapriset i KEFUs årliga uppsatstävling. De får dela på 20 000 kronor för "Den polariserade klienten – en studie av kommunen som klient i klient-konsultrelationen".

Forskningen om konsultbranschen har annars hittills nästan uteslutande koncentrerat på konsulten, medan klienten inte har ägnats någon större uppmärksamhet. Det gäller speciellt för den offentliga sektorn, då den övervägande delen av forskningen om konsulter utförts i den privata sektorn.

Författarna till den vinnande uppsatsen har genomfört elva djupintervjuer med kommunalt anställda som haft olika relationer med externa konsulter. I intervjuerna beskrevs ibland hur bra samarbetet mellan konsult och klient fungerade. Andra gånger framhölls konsultens höga avgifter, manipulation och tendens att driva sin egen agenda.

Med hjälp av en teoretisk referensram utvecklar författarna två övergripande identitetspositionsblock som den kommunala klienten positionerar sig i gentemot den externa konsulten. Dels ett underordnat block med identitetspositionerna 'den utsatte', 'kommunsnigeln' och 'b-verkstaden', dels ett överordnat block bestående av 'rättskaffens man', 'den komplexa klienten' och 'kunskapsbanken'. Blocken är dock inte låsta, utan klienten kan både växla mellan identitetsblocken och inneha flera identitetspositioner samtidigt, konstaterar författarna.

Leder inkomstskillnader till...	1
Vinnarna av uppsatstävlingen	1
Högst personligt	2
Personerna bakom KEFU	3
Kurser och seminarier	4

(forts sida 3)

(forts sida 4)

Högst personligt:

Den offentliga sektorn är viktig för oss alla

Fredrik Andersson
Professor
Rektor för Ekonomihögskolan,
Lunds universitet

Jag skriver för första gången i detta forum som rektor för Ekonomihögskolan vid Lunds universitet. Även om det känns en smula riskabelt för egen del så ska jag ta tjuren vid hornen och använda mitt utrymme till att reflektera över Ekonomihögskolans relationer till den offentliga sektorn. Jag tänker inte främst på de diplomatiska relationerna – som jag bedömer som mycket goda men utan tvekan utvecklingsbara – utan på hur verksamheten vid Ekonomihögskolan anknyter till den offentliga sektorn.

Låt mig börja med forskningen. Det gör jag inte därför att den står högst i sammanhanget utan för att det är enklast. Det bedrivs mycket forskning vid Ekonomihögskolan som handlar om och som är av direkt relevans för den offentliga sektorn.

Jag ska inte göra någon uttömmande beskrivning men kan nämna den forskning som bedrivs om vårdval i främst primärvård vid Företagsekonomiska institutionen och den omfattande forskning som bedrivs kring kommunal verksamhet i en krets som starkt överlappar KEFUs kärna.

Ett mindre omedelbart exempel är att mycket av den forskning som bedrivs vid Centrum för Ekonomisk Demografi – vars s.k. Linnéstöd halvtidsutvärderades under våren med mycket gott resultat – berör frågor som är avgörande för den offentliga sektorn. Förutom forskning om pensioner och pensionssystem, så bedrivs även forskning om migration och etablering på arbetsmarknaden för första och andra generationens invandrare.

Vid min egen moderinstitution, nationalekonomi, finns skatteforskning och en omfattande hälsoekonomisk forskning. Det finns mycket som härmed förblir onämnt.

Vad gäller forskningens kontakt med det omgivande samhället – en av universitetets huvuduppgifter – så bedömer jag läget som gott.

De flesta av de forskningsområden som nämndes ovan har direkt kontakt med intressenter på olika håll inom offentlig sektor och kontakten pågår och underhålls som en självklar del av verksamheten.

Man skulle till och med kunna drista sig så långt som till att säga att den forskning som bedrivs med anknytning till offentlig sektor i många fall har varit bättre på att involvera externa intressenter än forskning med anknytning till privat sektor; KEFU är ett utmärkt exempel i sammanhanget.

På utbildningssidan ser det lite annorlunda ut. Det finns egentligen inga utbildningsprogram vid Ekonomihögskolan som har fokus på offentlig sektor men många av de studenter vi som lärare möter kommer i slutändan att arbeta i offentlig sektor. Den starka länk som detta innebär representerar utmaningar – vid Ekonomihögskolan och på många andra håll.

En utmaning är att väcka studenternas intresse för offentlig sektor och här har alla inblandade ett ansvar, något som f.ö. Jan-Åke Troedsson påpekade i detta forum för ett drygt år sedan. Det finns skillnader i regel-

verk, resurser och kultur som gör det svårare för offentliga arbetsgivare att profilera sig vid t.ex. arbetsmarknadsdagar, men det är viktigt att sträcka sig så långt det går.

Det finns anledning för alla oss som är verksamma i undervisning att tänka över vilka exempel och fallstudier som vi använder i stort och smått.

Det finns också anledning att tydligare visa upp det gränsland som finns mellan privat och offentlig sektor.

Offentlig upphandling uppgår värdemässigt till nästan en tiondel av Sveriges BNP (Konkurrensverkets uppskattningar) och till detta kommer den tjänsteproduktion som sker inom olika former av kundvalssystem, och en del annat. Om inte oöverlagda politiska nycker sätter käppar i hjulet för dessa verksamheter (ett ämne för ytterligare en personlig reflektion) kan de väntas växa i betydelse.

Det finns mycket som pekar på det självklara i att den offentliga sektorns villkor bör vara en integrerad del av stora delar av den utbildning som bedrivs, till exempel vid Ekonomihögskolan.

Det är ingen tvekan om att KEFU redan bidrar positivt i arbetet med dessa utmaningar men det är synnerligen viktiga utmaningar för oss alla.

Fredrik Andersson

(forts från sida 1)

kan ses på aggregerad nivå betyder inte nödvändigtvis att det finns ett samband på individnivå. Det är endast med hjälp av individdata man kan säga något mera säkert om dessa samband.

Therese Nilsson och hennes medförfattare har gjort en gedigen genomgång av det femtiotal studier som använder individdata för att studera ojämlikhet och hälsa.

– Här ser man att resultaten sprutar åt olika håll, till skillnad från alla de studier som använder genomsnittsdata.

I de fall objektiva hälsomått har använts finns det knappast några studier, baserade på individdata, som visar att ojämlikhet leder till ökad ohälsa eller till och med ökad dödlighet.

När det däremot är självupplevd hälsa som används som mätvariabel finns det några studier som visar en viss ojämlikhetseffekt på hälsan. Speciellt gäller detta amerikanska studier av individer i delstater. Liknande europeiska studier visar inte lika tydliga resultat.

– Det vi ser är att de studier som baseras på individdata ger starkt stöd för att det är så att inkomstens nivå har betydelse för hälsan. Men sambandet mellan hälsa och inkomst kan naturligtvis också bero på att de med god hälsa kan arbeta mer och därmed få högre inkomst.

Kan då ojämlikhetseffekten helt avfärdas?

– Nej, det kan den inte, men effekten är absolut inte så glasklart tydlig som det har framställts i många tidigare studier, och det tycker vi är viktigt att belysa, säger Therese Nilsson.

Boken *Blir vi sjuka av inkomstskillnader? En introduktion till sambanden mellan inkomst, ojämlikhet och hälsa* är utgiven av Studentlitteratur. Till våren kommer det att hållas ett KEFU-seminarium där författarna presenterar sina resultat och slutsatser.

Kommunforskare med många intressen

Jonas Fjertorp

Denna gång har turen kommit till Jonas Fjertorp i vår serie med små porträtt av personerna i KEFUs forskarnätverk.

Jonas Fjertorp kommer ursprungligen från smäländska Eksjö. Han har sedan unga år varit intresserad av företagande och drev eget företag redan som suttonåring. Som ung företagare testade han olika affärsidéer och handlade bland annat med så olika saker som brasved och vaktelägg. Med detta intresse för affärer låg det sedan nära till hands att börja läsa ekonomi i Lund.

Intresset för den offentliga sektorn kom först när Jonas och en kurskamrat fick idén till en uppsats som handlade om styrning i den offentliga sektorn. Han skrev sedan också en magisteruppsats om styrning i kommuner och kom härigenom i kontakt med Ola Mattisson.

– Egentligen hade jag inte alls tänkt mig en karriär inom akademien. Men jag upptäckte att jag tyckte att det var roligt att skriva och funderade på om jag kanske ändå skulle ge mig på att doktorera, säger Jonas Fjertorp. Ola Mattisson fick nys om detta och det resulterade i att jag hamnade i Teknikprogrammet med ett projekt om planering och uppföljning av investeringsverksamhet inom den

kommunaltekniska sektorn. Det utmynnade sedan i min avhandling som blev klar 2011.

Sedan dess har Jonas huvudsakligen arbetat med tillväxtprojekt inom det nationella kommunforskningsprogrammet.

– Det handlar mycket om vad kommunal tillväxt är och hur man som kommun kan arbeta med tillväxt utifrån sina unika lokala förutsättningar. En del av detta rör befolkningsförändringar och hur dessa förändringar påverkar den kommunala ekonomin.

Jonas har också ett stort musikintresse och spelar bland annat violin i kammarorkestern Capella Lundensis. Bach, Stenhammar och Roman är några av favoritkompositörerna. Han lekte till och med en gång i tiden med tanken att bli proffsmusiker, men övergav den tanken ganska tidigt. Musiken spelar dock fortfarande en viktig roll för honom.

Vad är då det mest spännande med att forska om kommunalekonomiska frågor?

– Det är nog att få ägna sig åt sådant som har praktisk relevans för dem som arbetar med dessa frågor. Den praktiska relevansen är väldigt viktig för mig, säger Jonas Fjertorp.

Nytt från KEFU-Skåne utges av Rådet för kommunalekonomisk forskning och utbildning i Skåne

Ansvarig utgivare:

Jan-Åke Troedsson, ordf KEFU

Redaktion:

Mats Brangstrup (red), Ulf Ramberg, Mikael Hellström

Adress:

KEFU, Institutet för ekonomisk forskning, Lunds universitet
Box 7080
220 07 LUND

tel: +46 46 222 49 60

e-post: KEFU@kefu.se

Upplaga: 5 100 ex.

Tryck: Kepa-Tryck, 2012

V.g. meddela ev. adressändring till
KEFU-Skånes sekretariat
E-post: kefu@kefu.se

(forts från sida 1)

I sin motivering trycker juryn på att det är en mycket välskriven uppsats och att författarna förtjänstfullt tillämpar sitt teoretiska ramverk och belyser såväl trovärdiga empiriska tolkningar som relevanta teoretiska analyser.

Juryn gav också ett hedersomnämmande till Johan Andersson och Lotten Lasson från Högskolan Kristianstad för uppsatsen "Ett teoretiskt perspektiv på offentlig upphandling och dess nyttjande av uppföljningsmekanismer".

I motiveringen till detta andrapris sägs bland annat att "i uppsatsen behandlas en för kommunal sektor högaktuell fråga på ett balanserat och välskrivet sätt och med en reflekterande metodologisk ansats."

Prisutdelningen skedde i anslutning till ett KEFU-seminarium den 7 december.

Seminarier våren 2013

Erfarenheter av vårdval

Medverkande:

Anders Anell, professor, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

Tid och plats meddelas senare

Blir vi sjuka av inkomstskillnader?

Medverkande:

Therese Nilsson och Andreas Bergh, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

KEFU-dagen 2013

Tid och plats meddelas senare

Kurser våren 2013

Ekonomi för icke-ekonomer

Medverkande:

Caroline Hellström, Ulf Ramberg och Mikael Hellström, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

Ny ekonom i kommuner och landsting

Medverkande:

Ulf Ramberg, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet *Torbjörn Tagesson*, Linköpings universitet och *Håkan Magnusson*, Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet

Tid och plats meddelas senare

Upphandling för icke-jurister

Medverkande:

Hans Knutsson och Anna Thomasson, Ekonomihögskolan vid Lunds universitet

Tid och plats meddelas senare

*För mer information om kurser och seminarier, kontakta Mikael Hellström. Telefon 046-222 78 20
E-post: mikael.hellstrom@kefu.se
Eller besök www.kefu.se*

Det nationella kommunforskningsprogrammet höll sin årliga konferens på Scandic Star Hotel i Lund den 12-13 oktober. Här möttes kommunforskare från hela landet för att presentera och diskutera sina resultat, utbyta erfarenheter etc. med kommunledningar från deltagande kommuner. Slutrapportering av programmet sker 2013, men det fanns ett stort intresse för en fortsättning som tar tag i de framtida kommunala utmaningarna. Forskargruppen har därför under hösten tagit fram ett nytt förslag där kommunledningar bjuds in till ett forskningsprogram om resursanpassning och verksamhetsutveckling (se www.natkom.se).

På bilden synd bland annat *Anna Thomasson* och *Ola Mattisson* (t.h.) i samspråk med andra deltagare.

**En god jul och ett gott nytt år
tillönskas våra läsare!**